

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'פ

ערב שבת קודש

חג הפסח

י"ד בניסן התשע"ה



יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

באחרון של-פסח שחל בשבת²⁰. פעם אחת, כשלא הכינו זאת, לא היה הרבי מרוצה מכך כלל. הדלקת נרות: מברכות 'להדליק נר של יום טוב', בלי 'שהחינו'.

וממה שהרבי אומר שגם בקביעות כשנה זו יעשו סעודת משיח באה"ק בשש"פ "ולהמשיך ולהוסיף באופן של כפליים לתושיה גם ביום השבת עצמו" (התועודיות תשמ"ח ח"ג עמ' 76, נעתק גם בלוח לשבוע הבעל"ט ע"י ציון 32) מוכח שלמרות שכבר יצא חגי-הפסח, עדיין ישנם כל העניינים הרוחניים אז. וא"כ ברור שגם האמור בשיחת ימים אחרונים דחה"פ (לקוטי שיחות חכ"ב עמ' 30) שיש סייעתא דשמיא שלא ייכשלו בחמץ, קיים גם כאן. ודלא כמי שהורה שצריך להכשיר לחה"פ הבעל"ט את הכלים שאכלו בהם שרויה בשבת זו (הערת הרב י"י של הנדל, רב קהילת חב"ד מגדל העמק).

על מצות עירוב. ואומר: "בדין..."¹⁹. מי שאינו מבין ארמית, צריך לומר בלשון שהוא מבין. תוכן העניין: "בעירוב הזה יהיה מותר לנו לאפות, ולבשל, ולהטמין חמין, ולהדליק נר, ולתקן, ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת, לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת".

שכח לעשות עירוב תבשילין, רשאי להניחו גם בין השמשות. ואם הגיע צאת הכוכבים, יעשה שאלת חכם.

אצל הרבי היה הסדר שהכינו 'קניידלך' שבועי של-פסח שחל בערב שבת לאכילה

(19) כנדפס בסידור תהלת ה' (הישן) עמ' 249.

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי



החובה לקרב יהודים לתורה ואיך לעשות זאת - לאור תורתו והדרכתיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חישי. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק, בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ד בניסן ה'תשע"ה - כ"א בניסן ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ד בניסן	הלכות נדרים פרק ד-ו.	הל' שבת פרק ב.	מ"ע צד.
ש"ק	ט"ו בניסן	פרק ז-ט.	פרק ג.	מל"ת קנו.
א'	ט"ז בניסן	פרק י-יב.	פרק ד.	מ"ע צה.
ב'	י"ז בניסן	פרק יג. הלכות נזירות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ה.	מ"ע צה. צב. מל"ת רט.
ג'	י"ח בניסן	הלכות נזירות. פרק ג-ה.	פרק ו.	מל"ת רב. רג. רד.
ד'	י"ט בניסן	פרק ו-ח.	פרק ז.	מל"ת רה. רו. רח. רז.
ה'	כ' בניסן	פרק ט-י. הלכות ערכין וחרמין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ח.	מ"ע צג. קיד.
ו'	כ"א בניסן	פרק ב-ד.	פרק ט.	מ"ע קטו. קטז. קיז.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', י"ד בניסן	5.15	4.25	5.37	6.35	9.34	12.45	1.16	7.01.1	7.25
ש"ק, ט"ו בניסן	5.13	4.23	5.35	6.33	9.33	12.44	1.16	7.01.8	7.26
א', ט"ז בניסן	5.12	4.21	5.34	6.32	9.33	12.44	1.15	7.02.5	7.27
ב', י"ז בניסן	5.10	4.20	5.33	6.31	9.32	12.44	1.15	7.03.1	7.28
ג', י"ח בניסן	5.09	4.18	5.31	6.30	9.31	12.43	1.15	7.03.8	7.28
ד', י"ט בניסן	5.08	4.17	5.30	6.28	9.30	12.43	1.15	7.04.5	7.29
ה', כ' בניסן	5.06	4.15	5.29	6.27	9.30	12.43	1.15	7.05.2	7.30
ו', כ"א בניסן	5.05	4.14	5.27	6.26	9.29	12.43	1.14	7.05.9	7.30

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
א' דפסח	6:24	7:37	6:39	7:40	6:31	7:39	6:41	7:39
ערב שביעי של פסח	6:28	-	6:43	-	6:35	-	6:45	-
שמיני	6:29	7:43	6:44	7:45	6:36	7:45	6:46	7:44

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

בפרשת פינחס - 'הקרבנות'. חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון גואל. יהללו. חצי קדיש. תפילת מוסף.

טוב לעשות בסעודה איזה דבר (דהיינו הוספה: באכילה, בניגון, ב'לחיים' או בכלום) זכר לסעודת אסתר שהייתה ביום זה, שבו נתלה המן.

חצי שעה לפני בין השמשות מותר לטעום דבר מה, אך אין להתחיל אפילו סעודה קטנה. עבר והתחיל בסעודה - אינו צריך להפסיק סעודתו, אבל אם התחיל בסעודה אחרי שהגיע זמן הספירה צריך להפסיק בצאת הכוכבים ולספור באמצע סעודתו.

יום שני

י"ז בניסן, ב' דחול-המועד

בספר התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת בוא "וידבר גו' קדש לי...", ובספר השני לרביעי כדאמול.

יום שלישי

ח"י בניסן, ג' דחול-המועד

בספר התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת משפטים "אם כסף...", ובספר השני לרביעי כדאמול.

יום הולדת הגאון המקובל ר' לוי יצחק שניאורסון, אביו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ויום הכנסתו של כ"ק אדמו"ר בכריתו של אאע"ה.

יום רביעי

י"ט בניסן, ד' דחול-המועד

בספר התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת תשא "ויאמר גו' פסל לך...", ובספר השני לרביעי כדאמול.

יום חמישי

כ' בניסן, ה' דחול-המועד

בספר התורה הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת בהעלותך "וידבר גו' במדבר סיני...",



ובספר השני לרביעי כדאמול.

* לפני שיוצאים מבית הכנסת [ובכל מקום אפשרי], יש להודיע ולפרסם שחייבים לעשות היום 'עירוב תבשילין'¹², וכיצד עושים זאת.

היום, יום 'ביעור מעשרות'¹³. המצווה כוללת: (א) להפריש תרומות ומעשרות ו'חלה' מכל ה'טבל', או 'ספק טבל', שברשותנו, מגידולי

השנים תשע"ב - תשע"ד (אבל לא על ירקות שנלקטו אחרי ר"ה תשע"ה ופירות הקיץ החדשים - כגון שקד ושסק), כולל מצות וכל מה שנתחייב ב'חלה'. וכן על פירות 'רבעי' התלושים בזמן הביעור. אינו יכול להפריש בגלל הפסד וכדומה

- יפקיר את הטבל שברשותו לפני החג. (ב) לתת את המופרש לכהן, ללוי ולעני, כל אחד כדינו. (ג) לאבד מעשרי שני ופירות רבעי, וכן את המטבעות שחיללו פירות אלו עליהן. להרבה פוסקים, ניתן לחלל את המטבעות על שלוש כפות סוכר (שהוא תמיד מחו"ל) ולשפוך אותה לכיור. מנויי קרנות המעשרות פטורים מסעיף זה, והמנויים שם על נתניה ללוי ו/או לעני פטורים גם מהסעיף הקודם.

למעשה, אין אומרים את נוסח 'וידוי מעשר'. עירוב תבשילין¹⁴:

נוטל פת שלמה¹⁵ בשיעור 'כביצה'¹⁶, עם תבשיל חשוב כגון בשר או דג בשיעור 'כזית'¹⁷, ויתן ביד אחר (לכתחילה - מזכים עלידי אדם זר בן-מצוות, ולא עלידי בנו או בתו, אפילו גדולים, אם הם אוכלים משלו)¹⁸ לזכות עלידו לכל הקהל, ואומר: "אני מזכה לכל מי שרוצה לזכות ולסמוך על עירוב זה". הזוכה מגביה את העירוב טפח מן המקום שהיה מונח עליו, אפילו אם הניחו על ידו המוגבהת באוויר, וחוזר ונוטל את העירוב מיד הזוכה, ומברך: "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו

12 ערוך השולחן סי' תקכ"ז ס"ד.

13 בשו"ע אדה"י סי' ס"ח תל מביא שהעיקר כדעה זו (ורק לעניין הפטרת שבת הגדול נתפשט המנהג כדעה שזמן הביעור הוא בערב פסח). פרטי הדינים דלהלן - ע"פ ס' 'משפטי ארץ - מעשרות' פ"כ"א.

14 סידור אדה"י ולוח כולל-חב"ד.

15 ראה שו"ע אדה"י סי' תקכ"ז ס"ה.

16 בנפח 54 סמ"ק, משקלו לערך 22 גרם.

17 בנפח (ומשקל) 27 סמ"ק.

18 שו"ע אדה"י סי' תקכ"ז סי"ז וסי' שסו סי"ב-יג.

לצאת מ'מצרים' ומגבלות השכל

מה 'אכלו' אבותינו במצרים, ומדוע זה היה "לחמא עניא"? • במצב של 'עניות' לא ייתכן בירור הניצוצות אלא על-ידי המשכה ממקום נעלה שלמעלה מהשתלשלות; והכלי לכך הוא עבודת הביטול, "לחמא עניא" • גם "חכמים" "נבונים" ו"ודעים" – מצווה עליהם לספר ו'לצאת' למעלה מהגבלות השכל • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

זהב" (שלא נברא זהב אלא בשביל בית המקדש⁵), שהוא עניין הרצוא וכלות הנפש, כידוע⁶ בעניין מעלת הזהב על הכסף. וזהו ש"הא לחמא עניא" הוא הקדמה ל"אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" – הקדמה שמבארת גודל מעלת הברורים שהיו במצרים: עצם עניין בירור הניצוצות, אינו חידוש כל כך, שהרי עניין זה ישנו בכל זמן; החידוש הוא – שבדרך כלל הסדר הוא שבירור הניצוצות הוא מצד גילוי אור (שהוא עניין העשירות), ואילו בגלות מצרים היה מעמד ומצב של "לחמא עניא", דהיינו שכל העניינים והצרכים (שנכללים ב"לחם שכולל כל צרכי האדם, כמו שכתוב⁷ "עבד לחם רב") היו באופן של עניות שהוא היפך הקדושה, ואף-על-פי-כן, "אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", שביררו את כל הניצוצות. וטעם הדבר – כיון שהאיר אור שלמעלה מהשתלשלות ולמעלה מהגבלות, ומצד אור זה אין שום הגבלות – "לילה כיום יאיר", ולכן גם

א. "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים":
כ"ק מו"ח אדמו"ר פירש פעם¹: "די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" – אבותינו אכלו וביררו את כל הניצוצות שבמצרים. אך על-פי זה אינו מובן; מהי ההקדמה לזה בתיבות "הא לחמא עניא"? וביאור העניין:
עניות – מורה על היפך הקדושה, שהרי קדושה היא עשירות, ו"אין עניות במקום עשירות"². ואין הכוונה שעניין העשירות נרגש רק בנפש האלקית, אלא שנרגש גם בנפש הבהמית. וכפי שמצינו בגמרא³ בפירוש דברי המשנה³ "השקו את התמיד בכוס של זהב", "אמר רבא גוזמא", ומסיק "התם לא, אין עניות במקום עשירות" ("ולא גוזמא, דכל מעשיהם בעושר ובשררה"⁴), והיינו, שגם את ה"בהמה", נפש הבהמית, היו משקין ב"כוס של

(1) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תש"ח בתחלתה (סה"ש תש"ח ע' 204).
(2) תמיד כט, א. א. וש"נ.
(3) שם ל, סע"א.
(4) מפרש בגמרא תמיד שם.

(5) ב"ר פט"ו, ב. שמו"ר רפ"ה.
(6) ראה תניא פ"ג. ובכ"מ.
(7) דניאל ה, א. וראה פרש"י ויצא לא, נד. ויקרא ג, יא. אמור כא, יז.

הפסח.
לימוד תורה

"בקשר לקביעות של ימי חול-המועד פסח דשנה זו – שבאים בהמשך אחד שאין יום השבת מפסיק ביניהם. ישנה הוראה מיוחדת בעבודת ה' של כל אחד ואחד בימים אלה... נשאר על כל אחד ואחד הציווי המלא של "חייב לעסוק בתורה יומם ולילה ממש" (כמובן, מלבד הזמנים המיועדים לתפילה ולקיום מצוות 'ושמחת בחגך' שהיא מצוות-עשה מן התורה גם בחול המועד, וכיוצא בזה).

"...ובהמשך למדובר על דבר "כיבוש" כל העולם כולו על-ידי הוספה ויגיעה בלימוד התורה וביתר שאת וביתר עוז – מהראוי ונכון וטוב אשר בימי חול-המועד פסח יוסיף כל אחד ואחד בעסק התורה, הן בלימודו הוא והן בנוגע לזולת: להשתדל עם כל מי שיכול לפעול עליו, שגם הוא יוסיף אומץ בלימודו בימים אלו ובהתאם להנ"ל. ופשיטא שעניין הנ"ל שייך במיוחד לתלמידי הישיבות, דגם בשאר הימים הרי "תורתם קבע" גם במובן כמות הזמן – עליהם מוטל חיוב מיוחד לנצל את כל ימי חול-המועד פסח הבא עלינו לטובה להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עז"¹⁰.

חינוך

בהוראת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו¹¹, על המורים/ות לשמור קשר עם התלמידים/ות בימי חול-המועד. מותר (ומצווה) לפתוח בית-ספר, ואם יש צורך – גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים שלא יסתובבו ויבלו את זמנם בחוצות בימי חול-המועד.

שחרית: אין מניחים תפילין. אין אומרים 'מזמור לתודה' (בכל ימי הפסח). יעלה ויבוא. חצי הלל, קדיש תתקבל. שיר של יום, קדיש יתום. מוציאיים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת אמור 'שור או כשב' (ויקרא כב, כו – כג, מד. מיקום ההפסקות – כפי קריאת כהן, לוי, ישראל שבסידורנו ליום-טוב, והישראל קורא עד גמירא), הגבהה וגלילה, ובשני יעלה רביעי

(10) לקוטי שיחת ח"ז עמ' 266.
(11) אג"ק יב, עמ' שפ"ש-פב.

סימן בסידורו לאחר הספירה של כל לילה. "לכאורה, אף שמברכים בכל לילה כי כל לילה היא מצווה בפני עצמה, ויש אומרים שגם אינן תלויות זו בזו – המצווה דכל לילה היא לא רק לספור ולדעת שהוא יום אחד וכו' לעומר, אלא גם לדעת (לכוון – כחלק מקיום המצווה, על-דרך הידיעה שזהו יום אחד וכו' לעומר) שזהו חלק מ(ספירת) שבעה שבועות".

המסופק באיזה יום לספירה עומד, וסופר מספק שתי ספירות, יכול לברך על ספירתו. קטן שהגיע למצוות באמצע ימי הספירה, ממשיך ספירתו בברכה (אף שקודם היה 'תרי דרבנן' ועתה 'חד דרבנן', ואף לדעת הרמב"ם שספירת העומר בזמן הזה מן התורה). ואף גדולים, כשיבוא משיח צדקנו באמצע ימי הספירה (שיש אומרים שהספירה אז תהיה דאורייתא, אף שלא הקרבנו את העומר, כספירה לקראת הקרבת שתי הלחם בחג השבועות), ימשיכו ויספרו מן התורה, כיוון שהספירה הקודמת גם היא מציאות של תורה ו'מצוותיה – אחשביה'.

רצוי שלא לחצות את קו התאריך בימי ספירת העומר (וכן הורה הרבי לשלוחיו לאוסטרליה וכו'), מאחר ולפי דעת הרבי, אדם ש'הרוויח' או 'הפסיד' יום על-ידי מעבר מערבה או מזרחה מקו התאריך, ממשיך וסופר לפי הימים שלו ולא לפי ספירת כלל-ישראל או אנשי המקום, ואף חגי השבועות שלו נקבע ביום החמישי לספירתו הוא (אלא שלא יאמר אז 'זמן מתן תורתנו').

נוהגים ללמוד בימי הספירה מסכת סוטה – נוסף על הישעורים הקבועים – דף ליום. בדבר חלוקת מ"ח דפי מסכת סוטה למ"ט ימי הספירה, הורה הרבי: "התחלת המסכת, דף ב', לומדים ביום ראשון של חול-המועד [בחול"ל], יום ב' דספירת העומר (ולא ביום שני של יום-טוב שהוא יום ראשון דספירת העומר), וביום שני של חול המועד לומדים דף ג', וכן הלאה, עד לערב שבועות שבו לומדים דף מ"ט, סיום המסכת". והסביר זאת, שביום הראשון לומדים את 'דף השער' שכולל את שם המסכת, ומחליטים ללמוד ממחר ואילך דף ליום.

חול-המועד

בעניין שמחה ביין – ראה לעיל יום א' דחג-

במצב של "לחמא עניא" היה עניין "אכלו אבהתנא בארעא דמצרים".

והכלי לקבלת אור זה הוא עלידי העבודה ב"לחמא עניא" כפשוטו, שהוא עניין המצה, שמורה על הביטול, כידוע⁸ (ואף שביציאת מצרים היתה המשכה זו רק לאחר חצות, הרי מבואר בלקוטי תורה⁹, שבזמן הזה, עלידי אכילת המצה שקודם חצות נעשים גם העניינים שלאחר חצות).

ב. וזוהי גם ההוראה לזמננו:

כשם שגלות מצרים היתה בשביל בירור הניצוצות, כן הוא בשאר הגלויות, שתכליתן אינה כדי לייגע את בני ישראל ("מאטערן אַ איד") חס' ושלוש, אלא בשביל בירור הניצוצות¹⁰.

ומה גם שלאמיתו של דבר, הנה בזמן הזה, לאחרי מתן תורה, לא שייך כל עניין הגלות, שהרי "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"¹¹. ומה שישנו עניין הגלות עתה הרי זה רק בשביל בירור הניצוצות.

ועלידי עבודת הביטול ניתן הכוח לברר את הניצוצות בכל מעמד ומצב, ואפילו כשנמצאים במצב של "לחמא עניא", שכל העניינים הם בבחינת עניות, הנה גם אז ניתן הכוח לברר את הניצוצות, ששורשם מבחינת "בנה הגדול"¹², ועל ידי זה יוצאים מן הגלות "ברכוש גדול"¹³.

וזהו גם מה שכתוב בסיום הפסקא: "לשנה הבאה בני חורין" – כי, אף שעבודת בירור הניצוצות היא בזמן הגלות דווקא (שבשביל זה צריך להיות כל עניין הגלות, כנ"ל), הרי התכלית היא שיהיה (לא בירור בלבד, אלא גם) עליית הניצוצות לקדושה, שנעשית בשעת היציאה לחירות דווקא, כשבני ישראל נעשים "בני חורין".

* * *

ג. "ואפילו כולנו חכמים . . מצוה עלינו לספר

ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח":

לכאורה אינו מובן: מהו החידוש ש"אפילו כולנו חכמים כו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים" – מהיכא תיתי לפטור "חכמים" מסיפור יציאת מצרים!? – מצות סיפור יציאת מצרים היא מצוה ככל המצוות, ובודאי שלא שייך לומר בדרך חידוש "ואפילו כולנו חכמים כו' חייבים אנו להניח תפילין" וכיוצא בזה!

בשלמא אילו היה מדובר אודות מצות תלמוד תורה שעניינה ידיעה – אזי היה חידוש בדבר, ש"אפילו כולנו חכמים כו'" מצוה עלינו לתלמוד תורה; אבל מצות סיפור יציאת מצרים היא מצוה שבדיבור, כמו מצות קריאת שמע וברכות, ומהיכא תיתי לפטור ממצוה זו במצב ש"כולנו חכמים"? וביותר אינו מובן לפי הדעה (באחד התירושים בעניין החידוש שבמצות סיפור יציאת מצרים בליל חג הפסח לגבי מצות זכירת יציאת מצרים כל ימות השנה)¹⁴ שבכל ימות השנה יוצאים ידי חובה בזכירה בעלמא (בפרשה שלישית של קריאת שמע ובברכת אמת ויציב), ועד שיש דעה¹⁵ שבכל ימות השנה יוצאים גם במחשבה, ואילו בליל חג הפסח המצוה היא לספר ביציאת מצרים דווקא, ולהרבות בזה עד ש"הגיע זמן קריאת שמע של שחרית":

בשלמא אילו היה מדובר אודות מצות זכירת יציאת מצרים שבכל יום, שעניינה הוא זכירה בלבד – היה מקום לומר שאלו היודעים בלאו הכי אודות יציאת מצרים פטורים מזכירה זו; אבל כשמדובר אודות מצות סיפור יציאת מצרים, שהיא מצוה שבדיבור דווקא – מהו החידוש בכך ש"אפילו כולנו חכמים" חייבים במצוה זו?!

וכן צריך להבין בסיום הפסקא: "כל המרבה לספר כו'", שהוא עניין שלא מצינו דוגמתו בשאר מצוות – ולדוגמא: במצות נטילת לולב – "מדאגבהיה נפק ביה"¹⁶, ומכאן ואילך אין מצוה בדבר כלל; ויש מצוות שקיומן נמשך גם לאחר

(14) ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' טו (פיסקא "מצוה עלינו" בתירוץ הב'). אנציק' תלמודית ערך הגדה ס"א (כרך ח ע' קעה). וש"נ.

(15) ראה הגש"פ עם (בתירוץ הא'). אנציק' שם. וש"נ.

(16) סוכה מב, א.

הפטרה. יקום פורקן הראשון והשני. מי שבירך. אשרי. יהללו. חצי קדיש.

טל: קודם מוסף מכריז השמש "מוריד הטל", ובתפילה זו מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם". (אמר 'מוריד הגשם', אם נזכר טרם שסיים ברכת 'מחיה המתים' – חוזר ל"אתה גיבור" [ולא מהני לומר מיד 'מוריד הטל']). נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", יסיים 'למדני חוקיך' ויתחיל "אתה גיבור". נזכר אחר כך – חוזר לראש התפילה. נזכר כשהגיע זמן מנחה, מתפלל שתיים כדין תשלומין. אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" אינו חוזר, והמסופק – עד שלושים יום, חוזר. שמע הכרזת 'מוריד הטל' קודם שהתפלל שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר – יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'.

בחזרת הש"ץ – תפילת טל.

לאחר אמירת תהילים, לפני הקידוש, אומרים כבכל שבת 'ולקחת סולת', ושש זכירות. בקידוש: 'מזמור לדוד', 'אתקיננו', 'ושמרנו', 'אם תשיב', 'דא היא סעודתא', 'זכור', 'עליכן' – בלחש. ואחר כך אומרים בקול: 'אלה מועדי', 'ו'בורא פרי הגפן'.

אכילת מצה: "צריכה להיות [עליפי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה".

שמחת יום טוב: חייבים בה מדאורייתא, וחייבים לשתות רביעית יין בכל יום ביום טוב וחול המועד (אם כי יוצאים ידי חובה זו גם ביין הקידוש); ועם כל זה, כדברי הרמב"ם, "לא ימשך ביין".

יום ראשון

ט"ז בניסן, א' דחול המועד

מוצאי שבת קודש:

ערבית: בתפילה הראשונה של חול המועד יש לזכור לומר ארבעה דברים אלו: א) מוריד הטל; ב) אתה חוננתנו; ג) ותן ברכה; ד) יעלה ויבוא.

שכח אחד מהם, ונזכר אחר שסיים תפילתו:

א. אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" – יחזור לראש התפילה.

ב. שכח לומר "אתה חוננתנו" – לא יחזור (אלא

אם צריך לעשות מלאכה לפני הבדלה יאמר אחרי שמונה עשרה: "ברוך המבדיל בין קודש לחול").

ג. אמר 'ותן טל ומטר' – יחזור לראש התפילה.

ד. שכח 'יעלה ויבוא' – יחזור לראש התפילה. קדיש תקבל. אין אומרים 'זיהי נועם', 'אתה קדוש'.

לבשמים בהבדלה אין משתמשים ב'ציפורן'. 'יתן לך' אומרים בלחש.

ספירת העומר⁹

מברכים וסופרים בעמידה, אחר צאת הכוכבים. ולכתחילה צריך לדעת את הספירה של הלילה בשעת הברכה. אחרי הספירה (והנוסח שלאחריה): עלינו קדיש יתום.

למנהגנו גם הנשים סופרות, ובברכה.

השומע ספירת העומר מאחרים קודם שספר בעצמו, טוב שיכוון במפורש שאינו רוצה לצאת עתה ידי חובה כלל.

מי שלא ספר בלילה, יספור ביום בלי ברכה, ובשאר הלילות יברך. ואם דילג פעם אחת, שלא ספר גם ביום – יספור בשאר הלילות בלי ברכה, ויכול לצאת ידי חובתו בשמיעה מאחרים. ובספק אם דילג יום – סופר בברכה.

המתפללים ערבית בעוד היום גדול וקוראים אחר כך קריאת שמע בזמנה, יספרו גם את ספירת העומר בזמנה. המתפללים ערבית וספירה בעוד היום גדול, יש לסדר שיספרו עוד פעם למחרת בעת תפילת שחרית, כמוכן בלא ברכה. רצוי להכריז את הספירה בכל בוקר מימי ספירת העומר אחרי סיום תפילת שחרית בבית הכנסת, כדי להזכיר ולהוציא ידי חובתו את מי ששכח לספור.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה נוהג לציין ולשרטט

(9) לשלוחים הנמצאים בחו"ל, ובפרט ברוסיה ובמקומות שהיהודים (עמא דבר) אינם מבינים כלל בלשון הקודש:

כיוון שהסופר ואינו מבין מה שאומר "אין זו ספירה כלל" (שו"ע אדה"ז סי' תפ"ט ס"ו), חשוב ביותר – להכריז (בבית הכנסת

וכדומה) לפני הספירה בכל יום, שזאת אנו עומדים לספור את הימים שאנו עומדים בהם בין פסח לשבועות (כהכנה למתן תורה

וכו'), ולאחר הספירה בתוך הסיפור בלה"ק, לומר ביחד עם כל הציבור את הספירה בשפת המקום (רוסית, אנגלית וכדומה)

(הערת הרב לוי יצחק ש"י הלפרין).

הרבי לקח כשיעור ביצה של ימינו. את קלחי החסה לא אכל.

'כורך'
לוקחים כזית מהמצה התחתונה וכזית מרור משני הסוגים. מניחים מעט חרוסת יבשה על המרור, ומנערים אותה מיד אחר-כך (הרבי מרח חרוסת - אולי כשנפלה החרוסת שטבל בה מהתמכא - על התמכא ולא על העלים. בסוף ה'כורך' היה טובל את חתיכת התמכא השלמה בחרוסת, ואוכלה עטופה בעלי החסה - ולא נייער). כורכים אותם יחד, אומרים "כן עשה הילל..." ואוכלים ביחד ובהסיכה.

'שולחן-עורך'

* אוכלים שלא בהסיכה.

* מתחילים באכילת הביצה שעל הקערה. הרבי לא בדק ולא פתח כלל את הביצה לפני אכילתה. טבל אותה תחילה ג' פעמים במי-מלח. במשך הסעודה טובל את המצה ג' פעמים במלח ואוכלה. * אין נוהגים לומר 'לחיים', שלא ייראה כמוסיף על הכוסות.

* הרבי שתה מכוסו במשך הסעודה, ולפני מזיגת כוס שלישי מסרה לשוטפה.

'צפון'

לפני אכילת האפיקומן יש לשתות באופן שלא יבוא לידי צימאון אחר כך.

בסוף הסעודה מוציאים את האפיקומן, מחלקים לכל אחד ואחת כזית. טוב לאכול שני 'כזיתים', אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו. יש לאכול את כולו במקום אחד. אוכלים בהסיכה, ויש לסיימו קודם חצות (12:44 במרכז הארץ).

'ברך'

* למים אמצעיים ואחרונים - בכל שבעת ימי הפסח - אין להעביר האצבעות על השפתיים. הרבי מזג כוס של אליהו תמיד קודם ברכת המזון, ואחריו מזג לו כוס שלישי.

הרבי השתמש בכוס זכוכית לכוסו של אליהו, ובדקה תחילה בשפתה אם היא חלקה בלא פגם.

מקריא ההגדה הוא המזמן.

* כל אחד מהמסובים אוחו בידו את הכוס עד אחרי 'בונה ירושלים'.

שפוך חמתך: אחר שתיית כוס שלישי מוזגים כוס רביעי, והולכים (השנה, כמובן, בלי נרות)

לפתוח את כל הדלתות שבין מקום עריכת הסדר לבין רשות הרבים. אומרים "שפוך חמתך" בשיבה ואין צריך לעמוד. כל המסובים אומרים זאת במקומם, ורק השלוחים אומרים אותו אצל הדלת. שעת פתיחת הדלת היא עת רצון רבתי, ויש לבקש בה (במחשבה) בעיקר על עניינים רוחניים. 'הלל', 'נרצה'

כשהשלוחים חוזרים, מתחילים "לא לנו".

גם אורחים שאינם מסובים לסדר, עונים 'הודו' כסדר הנהוג בבית-הכנסת בעת אמירת הלל. "הודו". כי לעולם חסדו: מכוונים באותיות שם הוי"ה כנדפס בסידור.

לשנה הבאה: שלא כב'הא לחמא עניא' (ראה שם), כאן אין מדקדקים בהטעמה מלעיל-מלרע. כי העיקר שיתחיל העניין מיד, וממילא יהיה 'לשנה הבאה בירושלים'.

* מנהג בית הרב: אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים", האדמו"ר מחזיר ושופך היין מכוסו של אליהו לבקבוק, וכל המסובים מנגנים בשעה זו הניגון "אלי אתה ואודך" - מעשרת הניגונים של רבנו הזקן.

* בבית הרב אין נוהגים לומר פזמונים (המובאים בשאר סידורים והגדות-של-פסח).

* אין אומרים "חסל סידור פסח".

* משנת תשי"א עד תש"ל ועד בכלל הרבי היה נוהג להתוועד לאחר הסדר (כמובן - בלי 'לחיים') בבית-הכנסת.

סדר כללי - לעולים ולציבור הרחב

* ממכתב הרבי: "נהגית ממה שכתב אודות עריכת הסדרים בבית-הכנסת, ושלכל קערה היתה מצה שמורה".

קריאת שמע שעל המיטה: נוהגים לקרות לפני השינה רק את פרשת 'שמע' וברכת 'המפיל'.

תפילת שחרית:

הלל שלם, קדיש ותקבל. שיר של יום, קדיש יתום. הוצאת שני ספרי-תורה. אין אומרים שלוש עשרה מידות, אלא כבכל שבת - בריך שמייה וכו'. בספר-התורה הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת בא, "משכו וקחו". מניחים את הספר השני על הבימה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר-התורה השני קוראים למפטיר בפרשת פינחס "ובחודש הראשון". הגבהה וגלילה.

העשייה, וכמו מצות תפילין (ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹⁷), אבל, גם אם יושב כל היום כולו בתפילין אין זה חשיב "מרבה", אלא הכול מצטרף להנחת התפילין ברגע הראשון (ועל דרך זה במצות ישיבת סוכה וכיוצא-בזה). ומדוע דווקא במצות סיפור יציאת מצרים ישנו העניין של "כל המרבה כו"?

ד. וביאור העניין:

"מצרים" - הוא עניין מיצר הגרון המפסיק בין המוח והלב¹⁸. ואין הכוונה שמפסיק לגמרי, שהרי מעט אור נמשך גם על-ידי המיצר, אלא, שהוא אור מצומצם, ולכן, כאשר ישנו טמטום הלב, אזי האור המצומצם אינו פועל פעולתו.

כלומר: כאשר האור נמשך שלא על-ידי מיצר הגרון, שזוהי ההמשכה שמצד פנימיות השכל, ששם אין בחינת מיצר הגרון - אזי נמשך אור רב, ולכן אפילו כאשר הלב הוא מטומטם, פועל בו האור ומבטל את טמטום הלב; אבל כאשר האור נמשך על-ידי מיצר הגרון - אזי כאשר ישנו טמטום הלב, אין האור פועל פעולתו.

ועל זה צריכה להיות העבודה בסיפור ביציאת מצרים - להמשיך האור שלמעלה מטעם ודעת, שכמדריגה זו אין בחינת מיצר הגרון.

אמנם, לכאורה יש מקום לומר, שמספיקה גם עבודה שעל-פי טעם ודעת, אלא, שצריכים להבטיח שאור השכל יורגש בלב, ועל-ידי זה יהיו נפטרים מהרע, שהרי "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח טטות"¹⁹, אבל מי שיש בו הידיעה כדבעי, עד שמאיר גם בלבו, אינו בא לידי רע.

וכיון שכן, יש מקום לומר, שאלו שהם "חכמים" ו"נבונים" ו"יודעים", שמאירים אצלם כל חלקי השכל, חכמה בינה ודעת, ואין להם טמטום הלב, אלא אור השכל מאיר אצלם גם בלב, ובמילא אינם צריכים להתיירא מהרע כלל, להיותם למעלה לגמרי מכל עניין של רע (על דרך הידוע²⁰ ש"לפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית

17) קידושין לה, א. ו"ש"ג.

18) ראה תו"א וארא נח, ב. ובכ"מ.

19) סוטה ג, א.

20) פלח הרמון שמות ע' ז (בשם אדה"ז).

כלל") - יהיו פטורים מסיפור יציאת מצרים, כיון שעבורם מספקת גם עבודה שעל-פי טעם ודעת. וזהו החידוש ש"אפילו כולנו חכמים כו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים" - שגם אצלם צריכה להיות העבודה של הסיפור ביציאת מצרים, עבודה שלמעלה מטעם ודעת. ומביא ראיה לדבר - "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח":

"מרבה" - פירושו עניין של בלי-גבול, למעלה ממדידת השכל. ומזה מוכח שצריך להיות עניין שלמעלה מידיעה, כי, בשביל הידיעה, די בזכירה בלבד, כמו בכל השנה (כנ"ל); ואילו עניין "כל המרבה כו'" הוא בגלל שצריך להיות ריבוי שלמעלה מטעם ודעת, ולכן החיוב הוא גם כאשר "כולנו חכמים כו".

ד. וממשיך ומביא ראיה נוספת - "מעשה ברבי אליעזר כו' ורבי אלעזר בן עזריה כו":

דעת רבי אליעזר ורבי אלעזר בן עזריה היא²¹ שהפסח אינו נאכל אלא עד חצות, ובמילא מובן שגם המצה והמרור - שאכילתם היא בשעת הפסח, כמו שכתוב²² "על מצות ומרורים יאכלוהו" - צריכים להיות נאכלים עד חצות בלבד.

ואף-על-פי-כן, היו מספרים ביציאת מצרים "כל אותו הלילה עד שבאו כו' הגיע זמן קריאת שמע של שחרית"²³.

ומכאן ראיה שמצות הסיפור ביציאת מצרים אינה רק כדי לצאת מן הרע, שהרי לאחר חצות כבר נפעלו כל העניינים של פסח מצה ומרור כו', ואף-על-פי-כן אין זה מספיק, אלא עדיין צריך להיות הסיפור ביציאת מצרים, שהוא עניין היציאה מהגבלות השכל.

* * *

1. יש לבאר גם סיום הפסקא - "ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו":

לכאורה אינו מובן: לאחר כל המעלות שנמנו

21) פסחים קכ, ב. מכילתא ס"פ בא.

22) בעליותך ט, יא.

23) ראה גם הגש"פ שם ע' טז (פיסקא "כל אותו הלילה"). ו"ש"ג.

בפסקה זו – היו צריכים לסיים בעיקר מעלתו של בית המקדש, שהיה בו גילוי אלקות (כמו שכתוב²⁴ "ראה כל זכורך גו"), ומדוע מסיימים בעניין של כפרת עוונות!?

וביאור העניין – על-פי המבואר [לעיל] במאמר שישנו גם עניין ה"עוונות" בדקות דקות, עוון מלשון עיוות ועיקום, החל מעצם עניין ירידת הנשמה למטה, שאף ש"על כרחק אתה חי"²⁵, הרי זה בכל זאת עניין של עיוות ועיקום. ובפרט על-פי המבואר בתניא²⁶ שאפילו "צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים... הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואהבו" ("יש מי שאוהב"²⁷), שגם עניין זה הוא בגדר "עוון", וצריך להסירו, שזהו אמיתית עניין התשובה – "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"²⁸.

וזהו גם הדיוק "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" – לא "הוי", אלא "אלקים" שזהו שם אלקים שלמעלה משם הוי', בחינת העלם העצמי, ועל דרך מה שכתוב²⁹ "ויתן לך האלקים" דווקא.

(24) משפטים כג, יז. תשא לד, כג. פ' ראה טז, טז. וראה חגיגה ב, א ובפרש"י.

(25) אבות ספ"ד.

(26) פל"ה (מד, סע"א ואילך). וראה שם פל"ז (מח, סע"א ואילך).

(27) תו"א ויקהל (בהוספות) קיד, ד. ובכ"מ.

(28) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(29) תולדות כז, כח. וראה סד"ה ויתן לך האלקים תרס"ו (המשך

וזהו שמסיים "לכפר על כל עוונותינו": בתחילה מדובר בעניין מעלת הצדיקים, ומונה בזה כל המעלות כו', עד "ובנה לנו את בית הבחירה", הגילוי בבית המקדש.

אמנם, אף שהגילוי בבית המקדש הוא גילוי נעלה ביותר, עד לגילוי בקודש הקדשים שנקרא בשם "חדר המטות"³⁰ – מכל מקום, כל זה הוא בגדר "יש מי שאוהב", ולכן צריך "לכפר על כל עוונותינו" – שהוא עניין התשובה להסיר את הישות שבבחינת "יש מי שאוהב".

ועל-פי זה יובן גם מה שכתוב בסיום ההגדה "לשנה הבאה בירושלים" – שעניין "ירושלים" הוא (לא שלימות האהבה, אלא) שלימות היראה³¹, בחינת יראה וביטול דווקא, שהוא תוכן עניין התשובה.

ועניין הסרת הישות ש"יש מי שאוהב" ("לכפר על כל עוונותינו") נעשה על-ידי "ובנה לנו את בית הבחירה" – בנין בית המקדש השלישי על-ידי משיח צדקנו, שיתגלה בקרוב, נשמה בגוף, במהרה ממש, בעגלא דידן.

(ליל ב' דחג הפסח ה'תשכ"א.

תורת מנחם כרך ל' ע' 220-224, 233-234)

תרס"ו ע' צג).

(30) מלכים"ב יא, ב ובפרש"י.

(31) ראה לקו"ת ראה כט, ד. דרושי ר"ה ס, ב. שה"ש ו, ג. ובכ"מ.

* באמירת 'פסח שהיו' לא הביט אדמו"ר מהוריי"צ על הזרוע.

* 'מצה זו' – מנהג בית הרב לאחוז המצות, השנייה והשלישית על-ידי המפה שעליהן, עד "על שום" השני.

* 'מרור זה' – מנהג בית הרב להניח (שתי) הידיים על המרור והכורך – עד "על שום" השני.

* לפני 'לפיכך' מכסים את המצות ואחר-כך מגביהים את הכוס. אוחזים את הכוס עד "ונאמר לפניו הללויה", ומעמידים אותה על השולחן, לאמירת שני פרקי ה'הלל' הראשונים, וחוזרים ומגביהים אותה לברכת "אשר גאלנו".

* אין מברכים על ה'הלל' שבסדר. וקוראים אותו מיושב, דרך חירות.

* לפני 'רחצה' אמר הרבי בפיו בלחש את כל הדינים שבסידור, מ'רחצה' עד 'כורך'.

* נטילת ידיים. מנהגנו: בודקים תחילה ומוודאים את נקיות הידיים. לוקחים את הכלי ביד ימין ומשיטים אותו ליד שמאל. נזהרים מרטיבות בידיים. מנהגנו לאחוז את הכלי במגבת, ומנהג זה פשט בימינו גם בין נשי ובנות חב"ד. "נטילת ידיים לסעודה ג' פעמים רצופות... ומניח משפיכה הג' מעט מים בכף יד השמאלית, ובזה משפשף שתי ידיו". בסיום הברכה ולפני הניגוב משפשפים יפה את הידיים זו בזו. אחרי תחילת השפשוף מתחילים את הברכה, וממשיכים בעת השפשוף, ואחר-כך מנגבים אותן היטב.

'מוציא מצה'

* כל בני הבית חייבים במצוות אלו. ידי חובת לחם משנה' יוצאים על-ידי ראש המשפחה, אך כל אחד ואחד מברך לעצמו.

* "ויקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך 'המוציא'". "ולא יבצע מהן, אלא יניח המצה השלישית להישמט מידו. ויברך על הפרוסה עם העליונה טרם ישברם, ברכה זו. ויכוון לפטור גם-כן אכילת הכריכה שממצה השלישית, וגם אכילת האפיקומן יפטור בברכה זו – 'על אכילת מצה'".

* הרבי היה מברך את כל הברכות הללו מיושב. נוטל בשתי ידיו את שלוש המצות, כשאצבעותיו

מפרידות בין מצה למצה, ומברך המוציא. אחר-כך מניח למצה התחתונה להישמט מידי, ומברך על אכילת מצה ושובר מהן – בהיותן מכוסות – לפרוסות קטנות כדי צורכו. מסדרן זו על גבי זו ואוכלן יחד בשתי ידיו. אינו מכניסן לפיו בבת-אחת. ניכר שאינו בולע ה'זיתים' בשלמותם.

* שיעור כזית: המקובל הוא, ששיעור 'כזית' במצה הוא 29 גרם, כולל 2 גרם להנותר בין השיניים – כשליש מצת-יד. יש מקום לומר⁸, שהואיל ושיעור ה'כזית' הוא מידת נפח, הרי 29 סמ"ק במצת-יד (ללא דחיסה, לפי מדידה מדוייקת) אינם יותר מ-9 גרם (כעשירית מצת-יד). במקום הצורך יש לסמוך על זה, ובוודאי ב'זיתים' שמדרבנן שאחרי הכזית הראשון.

* חלוקת המצה לבני הבית מיד אחר הברכה אינה מהווה 'הפסק'. ועדיף להכין בשקיות ולחלק קודם הנטילה שני 'כזיתים' לכל אחד ואחת מבני הבית, ולאחר ברכות בעל-הבית ייקחו מעצמם קצת מהמצה העליונה, בתור השתתפות ב'לחם משנה', ויברכו ויאכלו כל אחד לעצמו.

* מסיימים אכילת כל 'כזית' (גם במרור ובכורך) לכתחילה עד 4 דקות, כפי משך השיעור הקצר של 'כדי אכילת פרס'.

'מרור'

* מרככים מקצת מהחרוסת שעל הקערה בין שבתוך הכלי שתחת לכוס. טובלים מקצת המרור בחרוסת. מנערים את החרוסת, שלא יתבטל טעם המרירות. ואז מברכים "על אכילת מרור", ומכוונים לפטור בזה גם את המרור שב'כורך', ואוכלים שלא בהסיכה. לועסים היטב כדי להרגיש את טעם המרירות.

* החסה וה'חריין' מצטרפים יחד ל'כזית' מרור. * הרבי נהג לאכול גם חלק מראש התמכא, לא-טחון. אכל שיעור גדול במיוחד. אך הזהיר בשם אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שאין יוצאים ידי חובה במרור שאין יכולים לסובלו מרוב חריפותו.

* לפי ס' 'שיעורי תורה' – שיעור כזית מרור 19 גרם. אולם אם אוכלים קלח (שהוא כבד יותר), דרוש להוסיף עוד 2 גרם, וכן עבור מה שנשאר דבוק בין השיניים.

(8) ראה מש"כ בקובץ 'גדיל-תורה נ.י. חוברת סה ס' וכו'.

(7) הרבי נהג כך גם לשפיכה הראשונה.

מוכנים לצאת!

להזדרז בעבודה

...עניין "מתניכם חגורים וגו'" בנוגע לכל בני ישראל – שכל אחד ואחד מישראל עומד מוכן ומזומן ל"שליחות" היציאה מן הגלות אל הגאולה, ובאופן גלוי לעין כל, עד שאפילו שבעים אומות העולם – שגם ביחס אליהם יקויים היעוד "והיתה לה' המלוכה" – רואים שכל אחד ואחד מישראל הוא "שליח" של עצמות ומהות, "מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו", שנמצא יחד עם כל אחד ואחד בצרת הגלות, "עמו אנכי בצרה", ותיכף ומיד "וגאלם", מכיוון שכבר "דאלאי [=קץ ל] גלות..." ולכן יש להדגיש עוד הפעם את הזריזות המיוחדת בנוגע לסיום העבודה של רגעי הגלות האחרונים, ולדעת שכל זה אינו אלא הכנה לעבודה אחרת לגמרי [.] שאז תהיה העלייה האמיתית, שלא בערך לכל ענייני עליות וירידות כו', כן תהיה לנו – במהרה בימינו ממש, במהרה בימינו ממש, במהרה בימינו ממש.

(התוועדות התשמ"ח כרך ג, עמ' 76-77)

לא קימעה קימעה

בנוגע לעצם הגאולה עצמה הרי פשיטא, זהו דבר פשוט כפי שאומרת הגמרא בסיום מסכת סוטה "אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים" . . זהו דבר ברור שהאב מברך בהתאם ל"מגיד דבריו ליעקב חוקי ומשפטיו לישראל" . . מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות – הוא מקיים בעצמו. והוא הבטיח בתורתו ש"קץ שם לחושך" ... וכפי שפסקה הגמרא ש"כלו כל הקיצין" ... וכפי ש"ק מו"ח אדמו"ר אומר, ש"הנה זה עומד אחר כתלנו" ... ושנים רבות לפני כן לא נותר אלא מה שצריך היה "לצחצח את הכפתורים" ... הרי דבר פשוט שה"אב מברך" ... ופודה את בנו בכורו מהגלות. אצל יהודים עניין של גאולה... היא עצמה גסיכך מצווה... הרי זהו כפי שהרמב"ם כלל בהקדמתו לפרק חלק בפירוש המשניות... שביאת המשיח היא גם עיקר... והגאולה היא כפסקדין הרמב"ם ש"מיד הן נגאלין", לא קימעה קימעה, לא שביקשו את רשותו של אחשוורוש, ולא ישאלו אצל מי שיהיה... אז יהיה "יום השם הגדול והנורא" ... והוא יבוא ויגאלנו... [וכפי המובא בדרושי אדמו"ר האמצעי שחבלי משיח... כבר היו... במידה... וכביכול למעלה מן המידה...] וזה ירד עד הנאת גוף, וגוף בריא ושלם, והיציאה מגלות באופן של נגאלין מיד, על-ידי דוד מלכא משיחא, יבוא ויגאלנו בקרוב ממש למטה מעשרה טפחים.

(קטעים מתורגמים משיחת י"א ניסן תשכ"ב, הנחה בלתי מוגה. השיחה נקטעה בבכיות עצומות)

על-ידי פעולה בזמן הזה – "השתא הכא"...

...כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו תבע וזעק שיש לדבר ולפעול בחיזוק האמונה בביאת המשיח (שזהו חיוב הנכלל ב"אני מאמין"). ולכאורה קשה: לשם מה יש לפעול בעניין זה, הרי ממה נפשך כבר אמרו חז"ל: "זכו – אחישנה, לא זכו – בעתה", וממילא בעיתה יהיה אף אם לא זכו?...! אך העניין הוא, שמשוהו מוכרחים לעשות – בדומה למה שכתב אדמו"ר הזקן כי דבר-מה צריכים לעשות כדי שהדבר יוכל לחזור בפנימיות...! זהו גם העניין שעל-ידי עבודה בעניין ד"השתא הכא", מגיעים אחר-כך למצב של "לשנה הבאה בארעא דישראל".

(משיחת ליל ב' דחג הפסח תשכ"ז, שיחות קודש תשכ"ז כרך ב, עמוד 41)

שואלים בשפה המדוברת (בבית רבינו – אידיש⁶), וגם המדברים בלשון-הקודש מפרטים ומפרשים את השאלות על-פי המפורט בכיאווי הרבי להגדה.

לאחר אמירת 'מה נשתנה' על-ידי השואל, חוזרים ואומרים זאת בלחש.

גם מי שאין לו אב, מקדים: 'אבא, אשאל אותך ארבע קושיות'.

לפני 'והיא שעמדה' מכסים את המצות ורק אחר-כך מגביהים את הכוס.

'והיא שעמדה' – בשיבה. הרבי לא היה מניח את הכוס מידיו, עד שמקריא ההגדה סיים את הפסקה בקול רם.

שפיכת יין מהכוס: נוהגים לשפוך יין מהכוס: שלוש פעמים באמירת "דם, ואש, ותימרות-עשן"; עשר פעמים בכל אחת מן המכות; ושלוש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ"ך, "עד"ש, באח"ב".

אין מטיפים יין על-ידי אצבע, אלא שופכים באמצעות הכוס עצמה.

בבית הרב נזהרים שלא לשפוך את היין לכלי התחתון כשהוא על השולחן, אלא כשהוא על הרצפה. וכן אין מעבירים מעל השולחן את הכלי עם היין השפוך.

מילוי הכוס מחדש: הרבי ממלאה עד שנשפכת על גדותיה (כמו לקידוש), וממלאה שוב ושוב – ג' פעמים.

'דיינו' אין מפסיקים באמירת הארבעה עשר 'דיינו'.

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לא היה אומר ביאורים באמצע ה'דיינו', אלא לפני תחילתם או לאחרי סיומם.

"רבן גמליאל..." * במילים "מצה ומרור" הביט הרבי באלו שבקערה.

הנכדים, ואצל אדמו"ר מהור"צ, אחרי הנכד – ציווה לילד אורח קטן יותר לשאול). מאידך, אדמו"ר מוהר"ש חילק את בניו בין שני הסדרים. כשערך הרבי את הסדר בבית אדמו"ר מהור"צ, לא היה מישוהו ששאל, וכולם היו אומרים מה נשתנה. הרבי היה מתחיל לומר, בשקט, ואחריו היו מתחילים כולם.

(6 התרגום המלא לאידיש – בס' שבח המועדים, מהדורת תשנ"ג עמ' 207, ובהגדת 'היכל מנחם' עמ' מט.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ומהור"צ נ"ע היו שוברים את האפיקומן לחמש חתיכות. פעם נודמן שנשבר לשש חתיכות, והניח האדמו"ר אחת הצידה.

מצפינים את האפיקומן בין שני כרים, ולא תחתיהם. "אין נוהגים בחטיפת [גניבת] האפיקומן בבית הרב".

"בבית הרב אין מגביהים הקערה, ורק מגלים מקצת המצות".

הרבי היה נוהג לגלות מקצתן של כל ג' המצות, גם הפרוסה, ויש אומרים שהיה מסבבה, שיהיה הצד השלם מגולה כלפי חוץ.

"איתא בכתבי האריז"ל שצריך לומר את ההגדה בקול רם ובשמחה. ויש לומר שלכן היה כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג לומר את ההגדה בקול רם, ובזמנים שלא יכול היה לומר בעצמו בקול רם, זאת אומרת שנראה לאחר בחושיו הגשמיים שאינו אומר בקול רם, היה באותם זמנים דורש מאחרים שיאמרו הם בקול רם".

"הניגון של אמירת ההגדה מקובל [=במסורת], וכך היו מנגנים גם אצל אדמו"ר הזקן".

אדמו"ר מהר"ש היה חפץ שכל אחד מהמסובים יאמר את ההגדה בקול. הניקוד: "הא לחמא עניא" (אף-על-פי שהכוונה היא כאילו אומרים בקמץ, היינו 'זה', ולא 'הנה'). אומרים זאת פעם אחת, ובישיבה⁴. "לשנה הבאה בארעא דישראל" – מטעימים ב'מלעיל' (לשון עבר), ואילו "לשנה הבאה בני חורין" – מטעימים ב'מלרע' (לשון עתיד).

* אחרי 'הא לחמא' מסלקים הקערה עם המצות לצד אחר (הרבי רק הסיטה קמעה), כשהן מכוסות. * אין צריך לשטוף ולהדיח את הכוס לפני המזיגה, שהרי שטפה והדיחיה קודם הקידוש. 'מה נשתנה' אם אין לו בן, הבת שואלת, ואם אין ילדים בבית, אשתו שואלת, ואם אין לו אשה, הוא שואל את עצמו⁵.

לאחר אמירת 'מה נשתנה' על-ידי השואל, חוזרים ואומרים זאת בלחש.

גם מי שאין לו אב, מקדים: 'אבא, אשאל אותך ארבע קושיות'.

לפני 'והיא שעמדה' מכסים את המצות ורק אחר-כך מגביהים את הכוס.

'והיא שעמדה' – בשיבה. הרבי לא היה מניח את הכוס מידיו, עד שמקריא ההגדה סיים את הפסקה בקול רם.

שפיכת יין מהכוס: נוהגים לשפוך יין מהכוס: שלוש פעמים באמירת "דם, ואש, ותימרות-עשן"; עשר פעמים בכל אחת מן המכות; ושלוש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ"ך, "עד"ש, באח"ב".

אין מטיפים יין על-ידי אצבע, אלא שופכים באמצעות הכוס עצמה.

בבית הרב נזהרים שלא לשפוך את היין לכלי התחתון כשהוא על השולחן, אלא כשהוא על הרצפה. וכן אין מעבירים מעל השולחן את הכלי עם היין השפוך.

מילוי הכוס מחדש: הרבי ממלאה עד שנשפכת על גדותיה (כמו לקידוש), וממלאה שוב ושוב – ג' פעמים.

'דיינו' אין מפסיקים באמירת הארבעה עשר 'דיינו'.

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לא היה אומר ביאורים באמצע ה'דיינו', אלא לפני תחילתם או לאחרי סיומם.

"רבן גמליאל..." * במילים "מצה ומרור" הביט הרבי באלו שבקערה.

הנכדים, ואצל אדמו"ר מהור"צ, אחרי הנכד – ציווה לילד אורח קטן יותר לשאול). מאידך, אדמו"ר מוהר"ש חילק את בניו בין שני הסדרים. כשערך הרבי את הסדר בבית אדמו"ר מהור"צ, לא היה מישוהו ששאל, וכולם היו אומרים מה נשתנה. הרבי היה מתחיל לומר, בשקט, ואחריו היו מתחילים כולם.

(6 התרגום המלא לאידיש – בס' שבח המועדים, מהדורת תשנ"ג עמ' 207, ובהגדת 'היכל מנחם' עמ' מט.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ומהור"צ נ"ע היו שוברים את האפיקומן לחמש חתיכות. פעם נודמן שנשבר לשש חתיכות, והניח האדמו"ר אחת הצידה.

מצפינים את האפיקומן בין שני כרים, ולא תחתיהם. "אין נוהגים בחטיפת [גניבת] האפיקומן בבית הרב".

"בבית הרב אין מגביהים הקערה, ורק מגלים מקצת המצות".

הרבי היה נוהג לגלות מקצתן של כל ג' המצות, גם הפרוסה, ויש אומרים שהיה מסבבה, שיהיה הצד השלם מגולה כלפי חוץ.

"איתא בכתבי האריז"ל שצריך לומר את ההגדה בקול רם ובשמחה. ויש לומר שלכן היה כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג לומר את ההגדה בקול רם, ובזמנים שלא יכול היה לומר בעצמו בקול רם, זאת אומרת שנראה לאחר בחושיו הגשמיים שאינו אומר בקול רם, היה באותם זמנים דורש מאחרים שיאמרו הם בקול רם".

"הניגון של אמירת ההגדה מקובל [=במסורת], וכך היו מנגנים גם אצל אדמו"ר הזקן".

אדמו"ר מהר"ש היה חפץ שכל אחד מהמסובים יאמר את ההגדה בקול. הניקוד: "הא לחמא עניא" (אף-על-פי שהכוונה היא כאילו אומרים בקמץ, היינו 'זה', ולא 'הנה'). אומרים זאת פעם אחת, ובישיבה⁴. "לשנה הבאה בארעא דישראל" – מטעימים ב'מלעיל' (לשון עבר), ואילו "לשנה הבאה בני חורין" – מטעימים ב'מלרע' (לשון עתיד).

* אחרי 'הא לחמא' מסלקים הקערה עם המצות לצד אחר (הרבי רק הסיטה קמעה), כשהן מכוסות. * אין צריך לשטוף ולהדיח את הכוס לפני המזיגה, שהרי שטפה והדיחיה קודם הקידוש. 'מה נשתנה' אם אין לו בן, הבת שואלת, ואם אין ילדים בבית, אשתו שואלת, ואם אין לו אשה, הוא שואל את עצמו⁵.

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שישי

י"ד בניסן

הדלקת הנר: בהדלקה מברכים 'להדליק נר של שבת ושל יום טוב' ו'שהחיינו'.

מנחה: אומרים 'הודו' ו'פתח אליהו', כבכל ערב-שבת. אחרי מנחה, קודם השקיעה, קוראים 'סדר קרבן פסח'.

בני הבית מכינים הכול על השולחן וסביבו (חוץ מסידור הקערה), כולל הצעת המושבים להסבה¹, בשעה שמתפללים ערבית בבית הכנסת. טוב להרבות בכלים נאים בליל-פסח, דרך חירות.

קבלת שבת: 'מזמור לדוד', פיוט 'לכה דודי' כולו. בחרוז 'בואי בשלום' אומרים 'גם בשמחה ובצהלה' (ואין אומרים 'ברינה'). כגוונא. ערבית של יום-טוב עם ההוספות של שבת. אחר שמונה-עשרה – ויכולו (ואין אומרים ברכת 'מעין שבע'). הלל שלם בברכה תחילה וסוף [אם טעה הש"ץ והתחיל לברך על ההלל לפני 'ויכולו', יגמור את ההלל ואחר-כך יאמרו 'ויכולו'].

כופלים 'הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמרו" נא... כי לעולם חסדו, וגם ביחיד. דהיינו: הש"ץ מקריא: "הודו..." והציבור [אבל לא הש"ץ] עונים בקול: "הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..." והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו...", ואומרים בנחת "יאמרו נא יראי ה'...";

(1) רבותינו ישבו על כיסא בלי ידיות, שאף הוא לא הוצע בכרים וכסתות, אלא בצד שמאל הוצב כיסא נוסף, שעליו הונחו שתי כריות להסיבה.

הש"ץ מקריא: "יאמרו נא יראי ה'...", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו...". קדיש תתקבל. מזמור לדוד ה' רועי. חצי קדיש. ברכו. עלינו. קדיש יתום.

ליל הסדר

מצווה למהר להתחיל את הסדר, בשביל התינוקות שלא יישנו.

* מי ששכח להכין חרוסת, יחתוך את הפירות לחתיכות גדולות, ויערב עם היין בשינוי.

* מי ששכח להכין מי-מלח, יכין כעת כמות קטנה ביותר כדרוש לטיבול בלבד, וגם עם מעט מאוד מלח.

כשמגיעים הביתה, אומרים: 'שלום עליכם' ו'אשת חיל' – בלחש.

אין לובשים קיטל ל'סדר', וכן אין מקפידים לאיזו מארבע רוחות השמים יהיה מקום מושבו. סידור הקערה:

הרבי היה מסדר את הקערה מעומד. בשעת סידור הקערה, לפני הנחת כל דבר בקערה, היה הרבי אומר את הכתוב בסידור בעניין זה, ואחר סידור הקערה אומר את כל סימני הסדר יחד, כפי שהם כתובים בהגדה. וכשמגיע זמנו של כל 'סימן', חוזר ואומר 'סימן' זה לפרטיו. כל האמירות האלה היו בלחש.

במשך כל זמן הסדר עמדה כוסו של הרבי כוס גדולה של כסף, לימין הקערה.

* צריך להניח קערה ממש תחת המצות, ונהגו להפסיק ביניהן במפה?

* בסידור רבנו הזקן איתא שמסדרים [קודם] הישראל, ועליו הלוי, ועליו הכהן.

(2) הרבי השתמש במפת-בד, וקיפל אותה כדי שתפריד בין המצות. המפה היתה עשויה מבד פשוט, ללא ציורים או רקמה.

* המינים מונחים על המצות המכוסות, ולא בתוך קעריות נפרדות. מייבשים את המרור במפיות, למניעת חשש 'שרויה'.

* כל המינים הנאכלים בליל הסדר נלקחים מעל הקערה עצמה, ולא כנוהגים להשאירם על הקערה ולאכול מהמונח על השולחן. רק ה'זרוע' נותר לבסוף על הקערה.

* הרבי דקדק שלא לשבור את קליפת הביצה, אף שקשה להעמידה על מקומה כמות שהיא.

* הרבי היה מודד ארבע כפות גדולות מלאות 'חריין' טחון, סוחט אותן היטב בידו, ומכין ממנו עיגול קרוב לגודל ביצה. אחר-כך עוטף זאת מכל צד בעלי חסה (שניים גדולים או שלושה קטנים), ובנוסף לכך הניח בפנים חתיכת 'חריין' שאינה מפוררת.

* ל'כרפס' שעל הקערה נוטלים חתיכה גדולה של בצל (ולפעמים לקח הרבי בצל שלם) עם קליפתו, ואוכלים רק מקצתו (הרבי נטל בסכין מחלקו הפנימי).

* מקפידים שתהא 'קערה' לכל בן-מצוות.

* אדמו"ר מהר"ש היה מחלק כרפס ומרור משלו לנשים, גם לקרובות משפחה שהיו סועדות עמם, אך לא כזית מצה.

* בנים ובנות קטנים חייבים במצוות הסדר לפי הבנתם (שזהו גדר 'הגיעו לחינוך') ככל אחת מהכוסות בנפרד, ולכן יש להכין עבור כל אחד מהם כוסות המכילים רביעית. אין רגילים לחנך קטנים לפני גיל מצוות בהסיבה.

* יש להכין כלי שבור, כדי לטפוף לתוכו. ודי בשבירה כלשהי (וי"א שניתן להשתמש בכלי חד-פעמי, או בסוג כלי שאינו בשימוש בפסח).

'קדש'

* אומרים 'מזמור לדוד', 'דא היא סעודתא' – בלחש, ובקול – 'אתקינו' דיום-טוב, וקידוש. מתחילים מ"יום השישי".

* מנהגנו בקידוש ובכל כוס של ברכה, למזוג עד שיישפך מעט החוצה (כבהבדלה), וגם בליל הסדר יש לנהוג כך.

* הרבי כתב בהגדה "אין מדקדקין שימזוג אחר", ובפועל אף לא הניח לאחרים למזוג לו.

* נוהגים לקדש מעומד, הן בפסח הן בשבת ויום-טוב. וגם השומעים עומדים.

* נוטל הכוס בימינו, מוסרו לשמאלו, מעמידו, דרך הורדה מלמעלה למטה, על כף ידו הימנית כשהיא כפופה קצת כעין בית קיבול, ארבע אצבעותיו מוגבהות והאגודל מושכב על הצד. כשמניח הכוס בימינו אינה מוגבהת טפח, אחר-כך מגביה ידו עם הכוס מעט, אך לא ראו שהרבי הגביה את הכוס שלושה טפחים. בכל פעם שנוטל הכוס במשך הסדר, עושה כסדר הנזכר.

* כשמתחיל, ייתן עיניו בנרות (עדיף – הנרות שבירכו עליהם), ובשעת ברכת הגפן והקידוש – בכוס.

* אשה ובת שבירכו 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, גם אם מקדשות בעצמן, לא יברכה עתה.

* כל אחת ואחת מארבע הכוסות ששותים בפסח – שותים את כולה ובבת-אחת.

* אצל רבותינו לא ניגנו 'ניגונים' בשעת הסדר, לא בשעת האמירה (כמו 'היא שעמדה') ולא בשעת הסעודה. ובכל זאת, כשהיו צריכים להמתין זמן מה [וכן לדידן 'כדי שלא יישנו התינוקות'] שרים משירי ההגדה, כגון 'ממצרים גאלתנו', 'על אחת כמה וכמה' וכדומה.

'ורחץ'

הרבי קרא לפני נטילה זו גם את האמור בסידור על 'כרפס' (כדי שלא להפסיק אחרי הנטילה). לפרטי מנהגנו בנטילה, ראה להלן בסימן 'רחצה'. כל³ בני הבית נוטלים את ידיהם, ובלי ברכה.

'כרפס'

שיעורו: פחות מ'17 גרם. מטבילים ואחר-כך מברכים, כדי לתכוף בהרכה לאכילה ככל האפשר. ומכוונים להוציא גם את המרור ואת הכורך. נוהגים לאוכלו שלא בהסיבה. לאחר מכן אין מחזירים את הנותר ממנו לקערה (ואף אם נשאר, מסירים אותו).

הרבי הטבילו ג' פעמים במי מלח.

'יחץ'

חוצים את המצה כשהיא בתוך המפה, מכוסה. שוברים אותה לשני חלקים: האחד גדול והשני קטן ממנו. את החלק הגדול מניחים לאפיקומן, ואת הקטן מניחים במקומו, בין שתי המצות.

(3) כשערך הרבי את הסדר בדירת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, לא נטל ידיו על-ידי אחר ואף לא הביאו אליו את המים, אלא קם ממקומו ונטל ידיו במטבח הסמוך, וכן בנטילת 'רחצה'.